

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Nina Kowalewska
08-563 086 67
nina.kowalewska@hsv.se
YTTRANDE

2008-04-29
Reg.nr 13-744-08

Remiss: Vägen till svensk legitimation för personer med hälso- och sjukvårdutbildning från tredje land, Ds 2007:45

Allmänna synpunkter på förslaget

Högskoleverket ställer sig positivt till förslaget om en ny ordning för erkännande av vårdutbildningar för utbildade utanför EU/EES eller Schweiz. Utredaren föreslår en effektivare väg till arbetsmarknaden för personer med utländsk utbildning. Det utbildningskapital som dessa personer tillför det svenska samhället kommer att kunna tas tillvara bättre, vilket motiverar de ökade kostnader som den nya ordningen innebär. Högskoleverket håller med utredaren om att det föreslagna systemet ger ökad rättssäkerhet. Skapandet av permanenta kompletteringsprogram kommer även att öka förutsägbarheten i erkännandeprocessen. Ordningen ställer dock mycket höga krav på samarbete mellan de inblandade parterna: Socialstyrelsen, lärosäten och Högskoleverket. Att erkännandeprocesserna för personer med utbildning från EU/EES/Schweiz och för dem som är utbildade i tredje land blir mera lika bör upplevas positivt av sökanden. Tidig kontakt med högskolan och tidig start av kompletteringsprocessen, som utredaren föreslår, har (i kombination med vägledning, studier i svenska anpassade till yrket och tjänstgöring under handledning) visat sig vara en effektiv väg till lärarbehörighet för utländska lärare, den grupp med reglerat yrke som Högskoleverket har erfarenhet av.

Uppdragets omfattning

I rapporten saknas uppgifter om uppdragets omfattning. Utredaren redovisar antalet utfärdade legitimationer under punkt 3.2. Däremot saknas statistik över inkomna ansökningar. I fallet med utbildade i tredje land har under 2006 utfärdats 507 legitimationer. Man kan anta att inte alla som ansöker erhåller legitimation. Högskoleverket ansvarar för liknande arbetsuppgifter i form av prövning av ansökningar om lärarbehörighet för utländska lärare. Endast cirka en tredjedel av antalet ansökningar leder till behörighetsbevis. Med ledning av denna erfarenhet kan man anta att antal inkomna ansökningar under den föreslagna ordningen kan bli kring 1500 årligen. Siffran kan bli högre om man beaktar ökad flyktingsinvandring till Sverige. Högskoleverket kan notera en ökning av ärenden

rörande bedömning av utländsk utbildning med 40 procent under de senaste två åren, där cirka hälften av ökningen rör Irak.

Högskoleverkets yttranden

Utredaren beskriver Högskoleverkets tänkta roll i kap. 6.2.3. Några förtydliganden kan vara på sin plats. Högskoleverket kan endast bedöma den formella grundläggande utländska högskoleutbildningen. Specialistutbildningar inom sjukvården i utbildningslandet, praktik och andra meriter, dvs. den reella kompetensen som sökanden har, kan inte och bör inte bedömas av Högskoleverket.

Högskoleverkets yttrande kan formuleras på olika sätt (se Nivå I respektive Nivå II nedan), beroende på vilka betygshandlingar den sökande kan skicka in.

Nivå I

Om sökanden endast har ett examensbevis kan Högskoleverket uttala sig om utbildningens nivå dvs. om den ligger på högskolenivå eller på gymnasial/postgymnasial nivå. Vidare kan verket konstatera, vad gäller högskoleutbildningar, om examen är utfärdad av ett erkänt lärosäte som har aktuell examensrätt. Verket kan även bedöma om handlingarna verkar äkta. Vid misstanke om förfalskning kan Högskoleverket försöka verifiera handlingens äkthet genom att kontakta lärosätet eller en central utbildningsmyndighet i landet ifråga. Verifieringsprocessen tar tid och svarsfrekvensen varierar mellan länderna. Om ett misstänkt utbildningsbevis inte kan verifieras kommer Högskoleverket att avstå från att yttra sig om utbildningen.

Nivå II

Om ansökan förutom examensbevis även innehåller en personlig ämnesförteckning kan Högskoleverket bedöma hur stor del av utbildningen som kan anses ligga på svensk högskolenivå och vilken svensk examen som utbildningen till nivå och omfattning närmast motsvarar. För några vårdutbildningar, som harmoniseras inom EU, kan Högskoleverket även jämföra med de krav som ställs i det så kallade kvalifikationsdirektivet 2005/36, bilaga V (jfr kap. 3.3.3 i promemorian).

Inget yttrande

Högskoleverket kan inte uttala sig om utbildningen om sökanden saknar originalhandlingar. I dessa fall kan Socialstyrelsen uppdra åt ett svenskt lärosäte att utforma ett valideringsprogram t.ex. i form av kunskapsprov, i likhet med provet i det nuvarande kompletteringsystemet. Ansökningar utan betygshandlingar behöver således inte remitteras till Högskoleverket.

Högskoleverkets handläggningstid

Utredaren antar att Högskoleverket avger sina yttranden omgående. Detta är alltid Högskoleverkets ambition, men vi vill belysa eventuella hinder för att så ska bli fallet.

Kompletta betygshandlingar

I Högskoleverkets ordinarie verksamhet med bedömning av utländska utbildningar är mer än 50 procent av inkomna ansökningar inkompleta, t.ex. saknas betygshandlingar och andra dokument som den sökande ska bifoga ansökan.

Varje nyinkommen ansökan måste granskas och om uppgifter eller handlingar saknas skickas ett brev med begäran om komplettering till den sökande. Tiden fram till dess att ansökan blir komplett varierar, men det kan handla om flera månader. I det föreslagna systemet ska Socialstyrelsen ta emot handlingarna. Det är av stor vikt att den sökande får god vägledning och att Socialstyrelsen och Högskoleverket utarbetar tydliga regler och informationsmaterial, som leder till att en större andel av ansökningarna är komplett redan vid ansökningstillfället, för att förebygga denna risk för fördröjning på vägen till legitimation.

Högskoleverket måste vid behov ha tillgång till den sökandes betygshandlingar i original för att kunna granska om dokumenten är äkta. Ett generellt krav bör därför vara att sökande skickar in sina diplom och ämnesförteckningar i original till Socialstyrelsen. För att spara tid och för att minimera kostnaderna och riskerna med att transportera dessa värdefulla handlingar vidare i fysisk form till Högskoleverket bör man utarbeta ett system med elektronisk dokumenthantering, dvs. att handlingarna skannas in och förs över elektroniskt till Högskoleverket för att direkt kopplas till verkets befintliga handläggningssystem. I vissa fall kan det dock vara nödvändigt att Högskoleverket granskar originalen i fysisk form. När Högskoleverket har konstaterat att dokumenten är äkta kan dessa återsändas från Socialstyrelsen med rekommenderad post till den sökande.

Balanser

Nuvarande väntetid för Högskoleverkets bedömning av utländsk utbildning ligger på i snitt fyra månader från det att ansökan är komplett. En stor ökning av antalet inkomna ärenden och en pågående övergång till ett nytt ärende- och dokumenthanteringssystem har förlängt handläggningstiderna. Det är därför av största vikt att endast ansökningar inkomna efter ikraftträdande av den nya ordningen börjar remitteras till Högskoleverket. I början kan ändå många sökande, som redan fått kompletteringsbeslut enligt den gamla ordningen, välja att gå över till det nya systemet. I ett övergångsskede kan det innebära fler ansökningar än i ett jämviktsläge.

Behov av resurser vid Högskoleverket

Med ledning av antagandet att ungefär 1500 ansökningar/år kommer att remitteras till Högskoleverket behövs en förstärkning med fem heltidstjänster inklusive administrativt stöd. Kostnaden beräknas till fyra miljoner kronor, vilket inkluderar fortbildning samt bl.a. anskaffning av referenslitteratur.

Synpunkter på ikraftträdande

Utredaren föreslår att den nya ordningen kan träda ikraft tidigast den 1 januari 2009. Högskoleverket kommer att behöva minst ett år efter det att beslut om den nya ordningen fattas. Tiden krävs för anställning av handläggare, kunskapsöverföring från Socialstyrelsen, kunskapsuppbyggnad vid verket samt skapande av organisation och administrativa rutiner.

Övriga synpunkter på förslaget

Behörighet

Utredaren belyser kravet på kunskaper i svenska som ställs för legitimation. Kraven som kommer att ställas i det nya systemet förblir oförändrade mot dagens regler. Däremot belyses inte eventuella krav på förkunskaper i engelska för tillträde till kompletterande högskolestudier. För grundläggande behörighet och tillträde till studier vid högskolan krävs minst engelska kurs A från gymnasieskolan i Sverige eller motsvarande. Om sökanden inte uppfyller behörighetskravet avseende engelska och högskolan inte kan ge dispens från detta krav pga. att kunskaper i engelska är nödvändiga för att kunna följa undervisningen, kommer själva kompletteringsprocessen att förlängas jämfört med den nuvarande ordningen med tiden som behövs för språkstudier.

Vikten av tidig kartläggning av utbildningsbakgrund och vägledning

Tiden i Sverige före ansökan till Socialstyrelsen lämnas utanför utredningen. Det är viktigt att personer, som kan komma ifråga för legitimation identifieras mycket snart efter ankomsten till Sverige och att de får tydlig information om vägen till legitimation och möjlighet till vägledning under hela kompletteringsprocessen. Detta kommer att ställa höga krav på Socialstyrelsen och andra involverade myndigheter att informera instanser ansvariga för kartläggning av presumtiva sökandes utbildningsbakgrund.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande myndighetschef Clas-Uno Frykholm efter föredragning av handläggare Nina Kowalewska i närvaro av huvudsekreterare Lena Adamson, informationschef Eva Ferndahl samt avdelningschef Lars Petersson.

Clas-Uno Frykholm

Nina Kowalewska